

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apáca-utca 3. sz.

A lap szellemi részére vonatkozó közleményeket a szerkesztőség címére kérjük beküldetni.

Egy hasábos petítor 5 kr. Hirdetés-bélyeg 30 kr.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézhetők.

LAPTULAJDONOS:

A SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

FELELŐS SZERKESZTŐ.

DR. PERSZ ADOLF.

Előfizetési árak:

<i>A kiadóhivatalban átvéve:</i>	Negyedévre . . . 2 frt — kr.
Egész évre . . . 6 frt — kr.	Egy hónapra — > 80 >
Félévre . . . 3 > — >	<i>Vidékre postán szállítva:</i>
Negyedévre . . . 1 > 50 >	Egész évre 10 frt — kr.
Egy hónapra — > 60 >	Félévre . . . 5 > — >
<i>Helyben házhoz hordva:</i>	Negyedévre . . . 2 > 50 >
Egész évre . . . 8 frt — kr.	Egy hónapra 1 > — >
Félévre . . . 4 > — >	<i>Egyes szám ára 4 kr</i>

A magyar „Kaiserparagraf.”

Nagyvárad, 1895. okt. 12.

Lesújtóbb kritikát ez idő szerint nem gyakorolhatott volna senki a még csak 10 napos új házasságjog felett, mint a minőt a közös hadügyminiszter gyakorolt szept. 30-iki kelettel kiadott s a hadsereg rendeleti lapjában okt. 10-én közzétett házassági körrendelete által.

Az országszerte nap-nap után praegransabbul nyilvánuló elkeseredés, az előre nem sejtett komplikációk és a végrehajtásnak a jelenlegi szervezet mellett mindenkitől beismert lehetetlensége által úgyszólván kompromittált intézménynek ez a rendelet van hivatva megadni a kegyelemdőlést.

Nem csoda hát, hogy a szabadelvű tábor egészen konsternálta. A *Magyar Hírlap* »jezsuitizmus által rendezett anti-liberális hadjáratot« emleget, melynek koncepciójába beleénekel a politizáló hadsereg. — Mikor a róm. kath. sajtó képviselőit fosztotta meg felsőbb utasításra kardbojtjaitól, akkor nem volt előtte politizáló. — A *Neue Freie Presse* »sürgős magyarázatot« követel, mert bántja »a rendelet célzata felett derengő homály.«

Ezekből is látható, hogy a szóban forgó okmány sokkal fontosabb, semhogy a felett egyszerűen napirendre térhetnénk.

A körrendeletnek legfontosabb — ötödik — pontja, a melyet joggal nevezhetünk magyar »Kaiserparagraf«-nak szóról-szóra így hangzik:

Az 1894. évi 31. t.-cz. 140. §-a szerint érintetlenek maradnak mindenkinek a házasságkötést, tehát az utána következő egyházi esketést illető vallásos kötelezettségei; eszerint a hadseregnek és haditengerészetnek tényleges állományú tisztjei és katonai tisztviselői, akik Magyarországon kötnek házasságot, eleget tartoznak ez esetben tenni a cs. és k. hadsereg (haditengerészet) házasságra vonatkozó előírásának is.

A szövegmagyarázat szabályai szerint

lehetetlen ebből mást kiolvasni, mint azt, hogy a közös hadügyminiszter *becsületbeli kötelességévé* teszi a közös hadsereg állományába tartozó minden tisztnek és tisztirangban szolgáló hivatalnoknak, *hogy a kötelező polgári házasság mellett házasságukat minden egyes esetben egyháziilag is kössék meg.*

E rendelet hatálya alól aktív szolgálatban levő tiszt, vagy hasonrangban szolgáló hivatalnok magát ki nem vonhatja; s ha mégis kiakarna vonni s tisztán polgári házasságra akarna lépni, köteles előbb tisztirangjáról lemondani; ha pedig nem mond le, jogot ad tisztársainak arra, hogy őt, mint fölötte hatósága rendelete értelmében »becstelen« egyént testületileg provokálják.

Azon kívül, minthogy a keresztény-zsidó házasságnak egyházi megáldása a cultus disparitas elvének fogva lehetetlen, *e körrendelet a tisztán polgári házasságon kívül indirekt eltiltja a közös hadsereg kebelében a kereszténynek zsidóval való házasságát is.*

A mily fontos e rendelet, mely Magyarországon a szentségi házasságot egy oly fényes és tekintélyes testületnél, mint a hadsereg, előbbi méltóságába visszahelyezi, midőn a közös hadsereg állományában a kötelező polgári házasság mellett kötelezővé teszi a kötelező egyházi házasságot is, *épen oly szükséges és jogos.*

Szükséges, mertha valamely testületnek éltető eleme a tekintély, úgy az a hadsereg. Igen, de másrészt a tapasztalatok által igazolt tény, hogy azok, a kik házasságukat egyháziilag meg nem áldatják, polgártársaik részéről semmi tiszteletre sem számíthatnak. Mert a mai társadalom alapján még keresztény, keresztényül gondolkozik és érez, s mint ilyen a tisztán polgári házasságot, dacára annak, hogy az szentesített törvény, nem tekinti egyébnek, mint »hünes együttélésnek.«

Eklatáns példa erre Porosz- és Olaszország, a hol a nép nemcsak ellenszenv-

vel fogadta a radikális reformokat, de sőt mindazokat, akik házasságukat egyháziilag meg nem kötötték, tekintet nélkül vagyoni és társadalmi állásukra, kizárta társaságukból és megvetését lépten-nyomon éreztette velük. Ez a körülmény birta I. Vilmos császárt arra, hogy meghagyta minisztereinek — innen »Kaiserparagraf« — hogy a törvényhozás útján a Törvénytárba iktatná, hogy a katonatisztek és államhivatalnokok a kötelező polgári házasság mellett, kötelesek házasságukat minden egyes esetben egyháziilag is megáldatni.

A mi a kölföldön történt az lett volna napirenden nálunk is. Ennek akarta nagyon helyesen, még mielőtt annak káros hatása a hadseregére érezhető lett volna, elejét venni a közös hadügyminiszter szóban forgó körrendeletével.

De szükséges volt e rendelet azért is, mert e nélkül napirenden lettek volna a hadsereg kebelében a keresztény-zsidó házasságok. A megkivántató nagy kauczió igény odakergette volna a vallási motívumokat úgy sem igen respektáló tisztikart, hogy onnan házasodjék, hol a házasságához szükséges kapitálist feltalálja, — a plutokraczia, a tőke köréből.

Azonban a közös hadügyminiszteri rendelet ez elismerést érdemlő intencziója csak az esetben érvényesülhet, ha a zsidó vallásra való áttérhetés törvényerőre nem emelkedik, ha azonban az áttérésről szóló törvényt a zsidó vallásra is, mint bevett vallásra *kiterjesztik*, pedig a főrendiházi újabb tárgyalások symptomái sajnos ezt mutatják, az egész rendelet ebből a szempontból illuzóriussá válik, mert a ki kész zsidóval házasságra lépni, az a legtöbb esetben hajlandó annak kedvéért hitét is eldobni.

A mily nyilvános e rendelet szükségessége, épen olyan annak *jogos volta* is.

Nagyhangu frázis az, hogy e rendelet törvényellenes. A szentesített *törvényt ellentétben csak az esetben volna,*

ha az aktív szolgálatban levő tiszteket a polgári kötés mellőzésével a *kizárólagos egyházi házasságra utasítaná*. De épen ellenkezőleg e helyett először a polgári hatósághoz küldi s csak azután kötelezi az egyház házasság megkötésére. Azt teszi, a mit az államhatalom képviselőjében az anyakönyvvezetők tesznek, csak hogy nem ajánlás, hanem a becsületbeli köteletség hatályával.

Vagy tán a szabadelyü egis alatt egy oly hatalmas és fényes testülettől, mint a hadsereg, megvonjuk a jogot, a melylyel az utolsó községi ipartestület, kiházasító vagy temetkezési egylet is bír, hogy tagjai felett szabadon rendelkezék?

Vagy a jogegyenlőség csak addig jogegyenlőség, míg szabadelyü klikk érdekét nem sérti?

Vagy ami Porosz- és Olaszországban liberális intézmény, az nálunk »antiliberalis törvénytíprás«?

A valódi tényálladék mindössze az, hogy a hadsereg, mint szabad, független testület jobban akarja respektálni a kath. egyházjogot és szentségi házasságot, mint a liberális kapitalizmusnak állandó kamatadót fizető mindenható állam.

Köszönjük a hadseregnek a magyar kath. egyház nevében e körrendeletet. Annak a benső viszonyoknak maradandó zálogául fogjuk tekinteni, a melyben e két testület eddig is állott egymással. Annival is inkább, mert a baljóslatu, »mene, tekel, fáresz.« megnyilatkozását látjuk mi ez intézkedésben, melyet azon órában irt meg e körrendelet alakjában az isteni gondviselés keze, midőn a szentségi há-

zasság felett halotti tort ülő kormány Boldizsárként az egyházi arany és ezüst edényeket — egyházjavakat — készült előhozatni.

És ami a babiloni olygarcha sorsa volt az lesz a magyaré — Bánffy báróé és a polgári házasságé is.

Főrendek értekezlete.

A főrendiháznak azon tagjai, kik a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvényt megszavazták, folyó hó 19-én este 7 órakor a Hungária szállóban értekezletet tartanak. Az egyházpolitikai ellenzék pedig szokásos értekezletét, ha szükségesnek fog mutatkozni, e hó 20-án este gróf Eszterházy Miklós Mórícz palotájában tartja meg.

A közigazgatási bizottságok jelentései

Az 1886: XXIII. trv.-cz. értelmében a közigazgatási bizottságok kötelesek a működésük területének közigazgatási állapotáról a kormány elé részletes jelentéseket terjeszteni, mely jelentéseket a szakreferensek állítanak elő. Ezen évi jelentések szerkesztésére a kormány már régebben egy részletes utasítást adott ki, de ez utasítás a később e tárgyban életbeléptetett törvények folytán elégtelenné vált, részben fölösleges dolgokra terjeszkedett ki. Ezen hiány pótlásával, respektive az évi jelentések helyesebb szerkesztését illető utasítások tárgyalásával, jelenleg egy az összes miniszteriumok képviselőiből álló értekezlet foglalkozik. Fontos hivatást teljesítenek ezen jelentések, mert ezek tájékoztatják a kormányt a vidéki közigazgatás időközti állapotáról s az egyes törvényhatóságokban felmerült s kormányzati megoldást igénylő adminisztratív, közigazgatási vagy kulturális kérdésekről, azonkívül föl vannak jogosítva a közigazgatási bizottságok ezen jelentések keretében a kormánynak bármilyen irányú javaslatot tenni. Szükséges tehát, hogy ezen fontos munkálatok összeállítása az időközben változott viszonyoknak megfelelőleg szabályoztassék. Az értekezlet eredményétől első sorban az várható, hogy a bizottsági szakreferensek sok fölösleges irnivalótól szabadulnak meg, másrészt pedig a legezelszerűben összeállított közigazgatási bizottsági jelentéseknek az eddiginél több gyakorlati haszna lesz.

A „TISZANTUL“ TÁRCZÁJA.

Az 1834-iki kolozsvári ribillió és Wesselényi Miklós beszéde.

— A »Tiszántul« eredeti tárczája. —

1834 febr. 4-én táncmulatság volt Br. Jósika Jánosnál, a főkormányzók elnökénél, ott volt gróf Kendeff Ádám az ellenzéknek egyik legnépszerűbb vezére. Éjfél után ment haza s félóra múlva meghalt. A városban a hír elterjedvén, csakhamar nagy néptömeg verődött össze, lármázva, kiabálva: »öljük meg a méregkeverőt, a hazaárulót« s rohantak a Jósika kastélyára. Valaki a tömegből szót kért. Nagynehezen szóhoz jutván, intíványozta: menjen egy küldöttség az özvegy gófnéhoz és kérje meg, hogy a halottat bonczoltassa föl, hogy a halál oka megállapíthatassék; s ha az mérgezés, akkor büntessük a méregkeverőt. A halál oka szívszélhűdés volt s a nép lecsendesedett.

A temetés napján lóháton, oldalán karddal, érkezett meg Wesselényi Miklós. A halottasház előtt leszállt lóvarról. A kapuban két gránátos állott, a lépcső allján szintén, úgy a teremajtóba is. A heves férfiú kardot ránt s dörgő hangján így szól: »Hát titeket önkényjelelt ki rendelt ide, a hazafi házához? Eltakarodjatok, mert ha tüstént kiomlik is itt vérem, felkonczollak benneteket; én mondom, Wesselényi Miklós, halottátok hírem?«

Az őrseg visszavonult. — A temetés impozáns volt. A sírnál gróf Bethlen János beszélt. Zárszavai ezek voltak: »Esküszöm az élő Istenre és mindenre, a mi egy hazafi előtt

szent, hogy ezen jeles hazafi minden principiumait követni fogom; azok mellett élek, azok mellett halok, Isten engem úgy segítjen! Amen« — A nagy tömeg letérdelve, három ujját föl emelve, zokogva, mondta a szónok után az eskü szavait.

Febr. 11-én délután öt órakor egy véletlen lángra lobbantotta a hamu alatt lappangó tüzet. Gróf Nemes kincstárnoknak unokája, még két deák pajtásával az ór katoná előtt haladván el, az rájuk kiáltott, tegyék le a pipát. Gróf Nemes válaszolt, látja, hogy már előre letettük, mit gorombáskodik. Az ór öt fegyverével megdöfte; mire egyik társa — forráson, nevét nem említi, Juhász Albert kincstári hivatalnok fia volt — az őrt arczúl ütötte. Ez leszúrta és ráült. Az őrtanyáról kirohanók a sebzettet a tanyába hurcozták, a másik kettő egy átelleses kávéházba menekült. Hrabovszki alezredes — itt forráson valószínűleg téved, az alezredes Widakovich volt — az átelleses ablakból nézte a jelenetet, oda siet s néhány emberrel a kávéházba ront, gróf Nemest elfogatja, az őrtanyára viteti, a harmadik elmenekül, föllármázza a fiatalságot és a népet s megrohanják a báró Jósika lakását; azonban akkora a katonaság is megérkezett, a kapuk bezárattak s a külvárosi nép künn szorult.

Csakhamar félreverik a harangokat, a nép mind vakmerőbben támad, mire a katonaság tüzelt. A kaszinóban összegyűltek erre a nép csillapítására indultak. Gróf Bélydy, gróf Bethlen János, br. Huszár Károly, br. Mikes János, gr. Degenfeld Ottó, Jósikához sietnek, kérve, hogy a rendet állítsa helyre. Ez igéri, de a tőle kijövő kápu alatt a katonaságtól megtámadtatnak, gróf Bethlen János nyakán szuronytól

Lapszemle.

Budapest, 1895. okt. 12.

A »Magyar Állam« »Országos zsinatot« czim alatt ezeket írja: még a kezdet legkezdetén vagyunk. Eddig csak egy-két népgyűlés és néhány esperesi kerület papsága vallotta csak magáénak a zsinat eszméjét. Köszönet nekik. De mi azt szeretnők, azt óhajtanók s azon intestálunk, hogy az ország valamennyi, mindkét szertartásu kathólikus esperesi kerületei magokénak vallják az egyedüli mentő eszmét az országos zsinatot.

A »Hazánk.« »Az egyház és állam« czim alatt ezikkezve, azt bizonyítja, hogy a polgári házasság mint előrelátható volt, nemcsak a kathólikus egyház érdekeit, de a többi felekezetét is sérteni fogja. Eme feltevésünket juttatja most legutóbb az ágostai egyház egyetemes gyűlése is kifejezésre, melyet minden valószínűség mellett még más keresztény egyházak is követni fognak.

A »Nemzeti Ujság.« »Polgári és katonai autonomia« czim alatt a következőket írja: az, amit a belügyi kormány a főváros autonomiájával művel, az ököljognak gyakorlása a maga hamisítatlan formájában. Törvényhatósági önkormányzat többé nem létezik. Annyira nem létezik, hogy ezt a belügyminiszter, mint halljuk, egyenesen ki is mondta a képviselőház pénzügyi bizottságának ülésében.

A hogy a kormány a törvényhatóságokkal bánik, éppen úgy bánik viszont a kormánnyal és a törvénynek általa képviselt tekintélyével az a másik, a katonai hatalom, melynek nótájára a kormány táncolni tartozik.

A »Magyarország« »A beteg országról« azt írja: akik Magyarországot a kultur államok közé sorolják, kérjük vessenek egy tekintetet abba a hivatalos jelentésbe, a melyet Perczel Dezső belügyminiszter az ország közegészségügyi viszonyairól most tett közzé. Ez a jelentés hü tükrét képezi a magyar nép testi és lelki jóllétének, eredményei bizonyos progresszív és állandó fejlődésre kellene hogy mutassanak, hogy igazolják az állami élet azon ága vezetésének öntudatosságát és bölcsességét, melyre a fizikai épség gondozásának, az ország materiális szükségéi ellátásának szép és nemes feladata hárul.

E helyett azonban mindenütt ép az ellenkezőt találjuk és kevés kilátásunk van arra, hogy a megkívántató niveaura emelkedjünk.

sebet kap s a megtántorodottat puskaaggyal leütik. A nép fölemeli s visszaakarja vinni a palotába. Eközben br. Huszár Károlyt átszúrják, Degenfeld Ottó grófot leütik, br. Mikesnek karját lövik át. Sebeket kaptak még: Györfi Mihály, Bartha János, Retteg Mihály. Többen halva maradtak, ez így tartott este kilencz óráig.

Ekkor a feldühödött nép már a katonaságon erőt vett, az elszéledt s a városból kivonult. A Jósika lakását megostromolták s ott nagy rombolást vittek véghez. Öt magát halálra keresték; úgy az alezredes is, de azok nem voltak találhatók.

Az utcákon mozgó tömeg »éljen a szabadság, éljen a köztársaság!« kiáltásokkal járta be a várost.

Forráson megjegyzi, hogy a református ifjúság semmibe nem vett részt, mert a prof fészorok által a collegiumba záratott.

A katonaság a várost oda hagyta, de már febr. 19. Pidol tábornokkal visszatért s egy vegyes bíróság a vizsgálatot megkezdte.

Előre kellett ezt bocsátanom, hogy br. Wesselényi Miklós beszédét megértjük, mit ő a mártius 10-ki girás gyűlésen mondott.

Abban az időben még a hirlapirodalom nagyon gyarló volt, de meg az ilyen dolgokat közölni nem is volt szabad. Az öregok úgy segítettek magukon, hogy kéziratban terjesztették az események hírét.

Egy ilyen kézirat az én forráson. Wesselényi beszédét, legalább tudommal, még nem közölte senki. Pedig az igen érdekes. Föltárja az akkori ellenzék mororát; de a stylus is olyan erőteljes, milyennel most nem beszélünk. A pathosz nem mai szónoklati nya-

A »Pesti Napló« »A portugall király Rómában« czim alatt így ír:

A római utazást érdekességgel az ruházta fel, hogy I. Károly ő felsége katolikus és első a római egyház koronás hívei közül, aki 1870. óta Rómába megy nem a pápát, hanem az olasz királyt meglátogatni.

Az »Egyetértés« »A király zágrábi látogatása« czim alatt a következőket írja: kiváló érdekes momentuma a látogatásnak az, hogy Zágrábra több magyar törvényhatóság köldött-sége is jelen lesz.

E körülmény nyilvánvalóvá teszi, hogy a király zágrábi látogatása politikai jelentőséggel is bír, mert alkalmat szolgál a magyar és horvát nemzet testvéries benső viszonyának a demonstrálására.

A »Budapesti Hírlap« »Az evangélikusok nehézségei« czim alatt ezeket írja: az egyházi politikai törvények elvették a papoktól jövedelmek egy részét s újabb meghasonlást idéztek elő a hívek között, mert míg a püspökök és főfelügyelők a kormánnyal tartva az egyházi politikát többnyire helyeselték, világiak és papok többen elleneztek azt s így mintegy szakadást is idéztek elő közöttük, mely körülmény pedig az anélkül is kevésbé vagyonos evangélikusoknak nem kevés hátrányára van.

A »Nemzet.« »Belügyi kormányzat« czim alatt így tetszeleg magának: A belügyi kormányzat kérdése minden ország életében szükségkép a legfontosabb kérdések közül való és így egészen természetesen, ha e kérdés vitatása sok időt és rendszerint sok embert vesz igénybe. És Magyarország e tekintetben a többi országok sorában meglehetősen elől áll. Nekünk lehet a legkevesebb okunk panaszkodni amiatt, hogy a belügyi kormányzatot nem részesítjük a méltó figyelembe. Államférfiaink legkiválóbbjait látjuk e tárca élén állandóan; a mi pedig a nyilvános kritikákat és a belügyi kapacitásokat illeti, azoknak meg épenséggel bővében vagyunk. (???)

A »Hagyár Hírlap« »A szegény papok« czimú cikkében helyesnek találja azt a határozatot, a melyet az ágostai hitvallásu evangélikus egyház egyetemes gyűlése ma hozott, a protestáns egyházak dotációja tárgyában.

Egyházipolitika és községi autonómia.

(**) Az egyházipolitikai törvények életbe léptetésekor nem lesz érdektelen arról megemlékezni, minő végzetes csapást mértek azok a községi autonómia, nevezetesen: mint tették tönkre a községek szabad rendelkezési jogát.

Az 1886. évi XXII. t.-cz. 69-ik §-a értelmében a körjegyzőt, a szövetség községek képviselő-testületeinek egyeteme élethossziglan választja és fizeti az egyesült községek lakossága.

Mit jelentene az egyebet, minthogy a községek az általuk választott és fizetett körjegyzővel első sorban rendelkeznek, ők lévén a körjegyzők tulajdonképi gazdái.

És mit látunk? Azt hogy a községek szabad választási jogát ez 1894-ik évi XXXIII. t.-cz. 70-ik §-a, mely szerint a körjegyző az anyakönyvvezetést elvállalni köteles, teljesen kiáztotta.

És míg a körjegyző existenciáját a községek áldozatkészsége és a fizetéséhez hozzájárulása biztosítja, a kenyéradó gazdát potom tiszteletdíjárt kiszorítja a rendelkező jogából a jövevény; az állam, a mely a körjegyző előre megszabott és megfizetett munkásságának nagy részét a maga javára leköti, hanem a mely akkor, midőn a körjegyző javadalmazásának kérdését tárgyalják, a tárgyaláson való részvételtől tartózkodott.

Különös a dologban, hogy a községi autonóm jogoknak ezen dezavválása magának a törvényhozás ellenzékének a figyelmét is elkerülte.

Ez szolgálhat magyarázatul a kormány azon elbizakodott lépésnek, hogy a kötelek szó beillesztésekor az 1886. évi törvényszakaszra való hivatkozást is fölöslegesnek tartotta.

Igy állott be aztán azon abnormis állapot, hogy a községi autonóm közeggel az államkormány azért a potom tisztelet-díjért rendelkezik, mondhatni első sorban rendelkezik. A mi annyit jelent, hogy a községi közeg első hivatali kötelessége a nyakába akasztott állami funkció. Ha ennek nem felel meg, minden egyéb hivatali érdemei sem elégségesek arra, hogy holtiglani állásában megtartsák.

Legalább így kell magyaráznunk az egyházi politikai törvényszakasz kötelek szavát.

Mert ha valaki valamit elvállalni köteles, arról le sem mondhat.

Tegyük fel már most a kérdést, mi történik akkor, ha a körjegyző, a ráerőszakolt nem-

zeti válszalagot odadobja a megbízó kezeihez. Van-e ehhez joga és ha él vele, mik lesznek ezen tettének jogi következményei?

Ma, midőn a körjegyzőknek az új funkcióról való lemondása mindennaposá kezd lenni, nagyon helyénvalónak tartjuk az eszmék tisztázását.

Ha valaki valamit a tételes törvény értelmében elfogadni köteles, ez csaknem kizárja a lemondásnak veszély nélkül történő eshetőségét, de emberileg s a természetjog fogalmaiból kifolyólag igen gyakran részben az egyéni tulajdonságok, részben a viszonyok hatásaiból a lemondás elkerülhetlenné válik.

Most tehát az lesz a kérdések kérdése: mi fog történni azzal a körjegyzővel, a ki az államhatalom tilalma ellenére lemondásához ragaszkodik.

Az állami omnipotencia azon magyarázattal kezd élni, hogy a ki az anyakönyvvezetés tisztségéről lemond, az ipso facto lemondott a körjegyzőségről is.

No ez nem utolsó példája a törvény elferdítésének.

Hogy veszi el valaki főhivatalát egy mellékfoglalkozás miatt, midőn egyiket is, másikat is más-más kezekből, különböző időben kapta és pedig azon eltéréssel, hogy jegyzői tisztéhez a mandatumot korábban és életfogytig tartó hatálylyal nyerte el.

Hogy a mellékes és későbbi keletű foglalkozás visszautasításáért elessék főállásából, az efféle törvényt magyarázat csak a Bánffy kormány megbokrosodott fejében találhat elfogadásra. Hiszen az ily elbánás határozott törvénysértés lenne, megsértése az 1886. évi XXII. t.-cz. említett szakaszának, a melynek hatályon kívül helyezéséről az egyházipolitikai törvény mélyen hallgat.

Már most melyeknek engedelmességek az érdekeltek?

És a lemondás ténye miatt hogyan fogja felelősségre, esetleg fegyelmi eljárás alá vonni az államhatalom a különben kifogástalan körjegyzőt?

Igaz, hogy a lex posterior derogat priori elvénél fogva a későbbi törvény rendelkezései irányadók, de tudunkra a községi törvény teljes egységében és érvényében fönn áll ma is és a nélkül, hogy a rajta esett sérelemre vonatkozólag csak egy reflexió, egy vonatkozás is történt volna.

És vajon alkotmányos államban megengethető-e a törvény azon önkényes alkalma-

valgás, de a sértett hazafi érzés kitörése. De lassuk magát a beszédet!

»Vissza jöttek. Visszahozattak azok a katonák, kik béke idején hadat indítottak; s ugyanazon gyilkolásra vetemedett zsoldosok betörték, berontottak, igenis a közvéleményen keresztül rontottak ide, keresztül a közvéleményen, melynek emberi jogok rakta falait csak elvetemedettség és önkény vezette durva lábak merték tapodni. — A közóhajtást és érzéseinket gátolva törtek ide, ezen város falai közé, melyet ők egy pár héttel ezelőtt, rémülés, keserv és elkeseredettség helyévé tették. Ide, hol most is vérzenek öldöklő kezeik ejtette sebeik békés polgártársainknak, hol még az általuk kiontott vér füstölög. Nem csak azon katonák hoztattak vissza, kik itten dühöngtenek, nem, még feles sereget csődítettek ide. Láttam ezen békés, szelid várost, mint ostrom alá vett helyet, katonákkal ellepeve. Láttam kapuit, piaczeit hadi módon őrizve. Tábor, ellenséges tábor van közöttünk béke közepette. Láttam ma ugyanazon bajonettek büszkén villogni, melyek csak most valának hazafiak mellének szegezve, csak most valának ártatlan polgárok vérbe mártva.

Hát nem volt-e a hallatlan polgári bűn s nemzeti megsértés elég? nem volt-e elég gyalázatos rongáltatásunk? hát a kinzáshoz még gúnyt is kapcsolnak?

Erőszakra, kegyetlenségre gyakran vetemedik az ember, a szenvedély és zibongó indulat bírhatja erre; de a kegyetlenséget gúnnyal tetézni, csúfolni a rongáltakat, ez nem emberi, de ördögi vadság.

Miért árasztották ide ezen katonaságot? Mire ezen hadi állás megsértett emberi és pol-

gári jussaink daczára? Hogy jármolják, tiporják, megtörjék érzéseinket, ezen céltalanul felállított örök! Ezen hadialak a Geszler kalapja, mely a szolgáló engedelmség próbájára, szabad emberektől gyalázatosan süvegelendő, függesztetett ki; mint gyalázatosan megvert gyermekkel akarják a sujtó vesszőt csókoltatni. — Szabad és férfias nemzetet ijesztő báb nem rettent meg. Süvegei, és tiszteli a törvényt, de egyebet nem. S ha az önkény erőszakkal sujtja, tudja azt tűrni éles fájdalommal, de nem félelemmel; érzését elfojtani s elrémülni, megfiainak szabad vér foly, szabad ereiben, soha sem fog. Soha sem fogja csokolni a vesszőt és ha erre mernék a békén türelmet kényszeríteni, akkor a vad kényszerítőt, ha magával is, de a hetvenhetedik pokol, legmélyebb fenekére sodorná.

Az elkövetett istentelenség eddig csak a katonaság bűne volt, lehetett azt zabolátlan zsoldosok kicsapongásának nevezni. Most már magának tette az uralkodás. Rányomta bélyegét a mi rongáltatásunkra, rá a gyilkolásra, ez által azon sérelem még keservesebbé lett s legfelsőbb sokára hágtott. Tehát az uralkodó — a védni tartozó, helybe hagyta a békés polgárok megtámadását, helybe hagyta az ország kebelében, a hazafiak között indított háborút, a közelleni lázadást, a semmit nem védő s védeni nem is akaró hazafiak lelővöldözését, összezu-rását, saját tettévé akarja tenni? Rend szabást teszen hogy azok újra foganatosabban történt hessenek?

Ez azon hallatlan dolog, miszerint ily rémitő tetteket, az uralkodás magáévá látszatik tenni, oly képtelenség mi szerint minden ezéll ellen, hadi mozgásokat, ellenséges készüléteket tétet hűség alattvalói ellen.

Ily botránkozató fonákság, miként s mi végre tétethetett?

Gyalázatos rágalmozó feladás, azt hitette el az uralkodással, hogy itt revolúció ütött ki.

A törvényt mélyen tisztelő, szelid férfiakat szülő, szegény, parányi Erdélyben revolúció!

Szintugy büntös mint neveléses ördögi gonoszság, mint lágyvelő szülte gondolat!

Helyhezünk, s fejedelmünkhöz hű kebelünk bizonyosan meg fog őrizni a revolúció undokságaitól, meg annak még gondolatától is.

Nincs itt, s soha sem lesz Erdély hazafiai-tól okozott lázadás, de van, igenis van most hazánkban, de a nemzeti kívül revolúció. A katonaság tüzte ki a revolúció zászlóját, a katonaság lett nemzet s felség sértővé, mégis ezeket látszik az uralkodás pártolni.

Az alacsony feladás, az éktelen rágalmozástól elcsábítva, az uralkodás szívünket még inkább keseríti, vérző sebeinket még élesebb fájdalomra marcangolja.

S így elidegenedés, és elkeseredés magvát hintvén, mit nyert a mostani lépéseivel? neveltségessé lételet.

Szomorú, s veszélyes ha az uralkodó neveltségessé lesz.

Nem kaczagás e látni a katonásdijátékot? ily színészi fegyveres komédiát, s ezen hadi ellenséges készüléket, hol sem had, sem ellenség nincs?

Katonákkal van ezen város belseje tömve. A kapukat sűrű strázsák állják, melyeken nincs ki rohanjon be, nincs ki rohanjon ki. Erős katonaság járják a várost éjjel, melyeket csak a macskák illetlen nyávogása háborít.

A hét sváb lándzsákkal rohanván, volt legalább egy nyul előtök, üdvözült Don Quisotte

zása, hogy egy alattomos beillesztéssel a szándék legkisebb jele nélkül, az ország összes községeknek önkormányzatát meghiusítsuk, hogy a választók rendelkezési jogát lopva elkobozzuk a nélkül, hogy ezen törvénytaposó szándékunkat a nemzet színe előtt csak egy szóval is elárultuk volna.

Bebizonyítottuk a fölsoroltakkal, hogy az egyházi politikai törvényekkel a kormány a községi autonómiát sarkából forgatta ki, ép úgy, mint tette ezt a Tisza kormány a vármegyével.

Kiforgotta észrevétlenül s a községi önkormányzat helyébe oda tette az állami vaskalapot potom 40—50 frt tiszteletdíjért

Kíváncsiak vagyunk, mi fog történni a lemondott anyakönyvvezetőkkel, lesz e bátorsága a kormánynak ezeket körjegyzőségeikről is lemondottaknak tekinteni és velök ily értelemben elbánni?

Hisszük azonban, hogy az egybeült országgyűlés megérteti a t. kormánynyal: hogy a községi törvény 69-ik §-a sarkalatosabb és erősebb értékű alkotás, hogy sem azt az 1894. évi XXXIII. t.-cikkbe becsempészett köteles szövegszöveg alterálhassa!

Biharvármegye közügyei.

Biharmegyei közkórházi választmányi ülés.

Tegnap délelőtt tartotta Biharvármegye közkórházi választmányi ülését.

Jelenvoltak:

Szunyogh Péter alispán elnök, Tóth Dezső t. főügyész, Papp János főjegyző, Czifra Gerő, dr. Fráter Imre, Széchenyi Jenő, Miskolczy Árpád, Zigre Miklós, Echerolles Kruspér Sándor, Darabant Elek.

Előterjesztetett a közkórház részére 1896-97-98. évekre szükséges világítási anyagok, fehérneműk és tűzifa szállításának biztosítása.

A két előbbinre árlejtés kitézése rendeltetett el, a tűzifa szállítás Bródi Samu szállítónak adatott köbméterenként 3 frt 17 krért.

Ezekután előterjesztetett a kórházban létesített vízvezetési műre vonatkozó felülvizsgálati jegyzőkönyv a mely szerint az kifogástalanul elkészítettnek jelentetvén ki s így az át is vétetett.

Több tárgy nem lévén a gyűlés 12 óra előtt berekesztetett.

merész csatájában, előtte volt az óriásnak vélt szélmalom, hatalmas karjaival, de ezen itt levő hősöknek még nyul sincs előttük, szélmalomra sem akadnak diadalmas jövetelekbe, tehát mint igazi szélfogó hősök, csak szélnek szegezhetik, és csak szél ellen használhatják hatalmas fegyvereiket.

Belső meggyőződésedem, hogy ha a fejedelem a dolog állásáról igazán lett volna értesítve, sem ily minket égető fájdalommal, keserítő s meggyalázó, sem az uralkodást ily nevetségessé tevő lépéseket nem tett volna.

Siessünk azért értesíteni, szóljunk szívéhez, szóljunk minő istentelenség történt rajtunk, mennyire gázoltattak polgári s emberi jussaink, minő vétkeken dultatt fel a társas élet bátorsága. Mondjuk meg minő váratlan s keserves, hogy remélt oltalom, s törvényes elégtétel helyett most a legnagyobb béké idején, most, midőn ama lázadást okozó katonaság eltávoztatása után, alig száz katona jelenlétében hetekig a legjobb rend és nyugalom uralkodott, egyszerre mint ellenséges földre számos katonákat árasztanak reánk. A várost mintha ostrommal vették volna be, megszállják azt, ostrom alatti állásba, tábori helyzetbe teszik.

Jaj azon országnak, hol a katonaságnak kell a rendet feltartani!

A jó rend, s a társas élet nyugalma s bátorsága, a hazafiaknak törvény s fejedelem iránti buzgóságuk, s az uralkodás iránti vonzalmuk által biztosíthatók, s az uralkodást egyedül a törvény megtartása tartja fent.

Nem kell, nem lehet azt bajonettkre tűzni, onnan a változó szerencse, s a körülmények forgó szélként ragadják el.

NAPTÁR.

— Október 13. —

Vasárnap, Róm. kath. F. 19. Kálmán. Prot. F. 18. Kálmán. Görög kel. A. 19. Okt. B. A. Izr. 25.
Nap kel 6 óra 0 p., nyug 5 óra 0 p. Hold kelte reggel, nyug. 2 óra 54 p.

Október 14. Jégzői vizsga a megyénél.
" 15—17. Ellenőrzési szemle a régi városházán.
" 17. Végválasztás a László-malom ügyében.
" 24. Bizottsági tag választások.
" 28—30. Népfelkelők szemléje a városházánál.

A debreczeni polgármester jubileuma.

(Saját tudósítónktól.)

Debreezen, 1895. okt. 12.

Simonffy Imre kir. tanácsos, Debreczen sz. kir. város polgármesterének jubileuma f. hó 12-én (tegnap) volt a legnagyobb ünnepek közt megtartva. Az egész város ünnepi színt öltött magára, a városházára, a megyeházára, a középületekre és magánházakra kitűzték a nemzeti színű lobogót; az összes iskolákban az előadások szüneteltek, hogy a tanuló ifjuság is szemtanuja legyen, hogy egy nagy érdemekben megőszült férfiúnak érdemeit, miképpen kell mindnyájunknak elismernünk. A város székházának nagytermében délelőtt 10 órakor, gróf Dégenfeld József főispán ur előnktele alatt diszközgyűlés volt, melyen a törvényhatósági bizottság nevében Joó István törvényhatósági biz. tag üdvözölte. Utána a városi tisztikar nevében Vértessy István főjegyző tartotta üdvözlő beszédét s nyújtotta át a tisztikar emléktárgyát, egy értékes ezüst serleget, végre Márk Endre ügyvéd a város közönsége nevében üdvözölte az ünnepelet s átadta azt a díszes ezüst emléktárgyat, mely igen szép és értékes s három allegorikus alak van rajta, egy a kulturát, másik az ipart, kereskedelmet és a harmadik alak a közgazdaságot ábrázolja. A főispán indítványára a város jegyzőkönyvébe fogják iktatni a polgármesternek a város fejlesztésére irányított működését. Ezzel a közgyűlés véget ért és következett a tisztelő küldöttségek fogadása a következő sorrendben:

Ev. ref. lelkészkar s presbiterium, Róm. cath. papság, Róm. cath. egyházi bizottság és iskolaszék, Ágostai ev. egyház presbiteriuma, Izr. hitközség, Szent egyet., Autonom. orthodox izr. hitközs., Biharvármegye küldötte, Hajdumegyei tisztikar, Hajdu-Szoboszló város küldöttsége, Katonai tisztikar, Ev. ref. főiskola tanárkara, Állami főreáliskola tanárkara, Róm. cath. gimn. tanárkara, Kir. gazdasági tanintézet tanárkara, Kereskedelmi akad. felügyelő bizottsága és tanárkara, Kereskedő testület, Ev. ref. felsőbb leányiskola, M. Á. V. debreczeni üzletvezetősége, Királyi pénzügyigazgatóság, Vereskereszt-egylet, Debreczeni jótékony nőegylet, Ipar- és kereskedelmi kamara, Ev. ref. főiskola gazdasági bizottsága, Gazdasági egylet, Vicinális vasutak és helyi vasut igazgatósága, Debreczeni orvos-gyógyász-egylet, Ev. ref. tanítótestület, Róm. cath. tanító-testület, 1848—49-iki honvédek, Jogász- és tisztviselői kör, Csokonai kör, Polgárikör, Iparoskör, Debreczeni tisztviselő egylet öns. egylete, Ev. reform. főiskola önképzőkör és a joghallgatók segélyző-egyl., Kölesönös segélyző-egylet, Közraktár, Iparos ifjak önképző-egylete, Önkéntes tűzoltó-egylet, Debreczeni színtársulat, Izraelita szent-egylet, Debreczeni hírlapírók, Városi nyomdászegylet, Az ünnepélyt rendező-bizottság.

A róm. kath. papság, az egyházközségi bizottság és iskolaszék nevében Dr. Wolafka Nándor v. püspök prépost kanonok üdvözölte az ünnepelet, különösen hangsúlyozván a polgármester mindenkori jóindulatát a kath. egyházi és iskolai ügyek iránt.

A kath. gimnázium tanári karát Cserhalmi József igazgató vezette az ünnepelet elé. Megjelent a róm. kath. elemi iskolák tanítótestülete is Tárkányi Péter igazgató vezetése mellett, ki beszédében kiemelte, hogy Simonffy Imre 20 éves polgármesteri működése alatt épült a két díszes róm. kath. elemi iskolai épület és ezen idő alatt a tanítótestület száma 7-ről 11-re szaporodott, kiknek tisztességes megélhetése a város bőkezűségéből biztosítva van.

Délután 5 órakor volt a gyülekezés az ev. ref. főiskola udvarán, hol a lámpa vivők sorakoztak, onnan az önkéntes tűzoltó-egylet, dalos testületek, iparos ifjak önképző-egylete, az összes akadémiai növendékei Rácz Károly nép-

zenekarával, a rendezőség által megállapított sorrendben a város székháza elé vonultak, ott a cs. és kir. 39. gyalogezred zenekara játéka után a közönség és az ifjuság nevében a polgármester urat Soltész Elemér IV-ed éves hittanhallgató üdvözölte. Ezt követően az összes dalos-egyletek együttesen énekeltek.

Végül a katonai zenekar indulót játszott.

Ezután a menet a főiskola udvarára viszatért s az ünnepélyes tisztelő menet ezzel befejezt nyert.

Este 8 órakor az »A r a n y - b i k a« szálló disztermében társas vacsora volt, melyen a városi és megyei tisztikar, azonkívül az összes küldöttségek jelen voltak.

UJDONSÁGOK.

Lapunk egyes számai a következő az-
letekben kaphatók:

Kiss Dávid kereskedése Fő-utca,
Sonnenwirth-léle bazárban Fő-utca,
Kádár és Kiss cégnél Kishíd-fő,
Kutasi D. papirkereskedésében Uri-utca,
Panker Dániel papirkereskedésében Kis-piac,
Reich Sándor vegyeskereskedésében Szent-János-utca,

Mezey János fűszerkereskedésében Kürös-utca,
Reich Antal kereskedése Nagy-Fürdő-utca,
Frankl Mari tőzsde és hírlapelárúsító Kereskedelmi csarnok palota Nagypiac,
M. kir. dohány- és szivar-áruda Zöldfa-utca.
Ugyanezen helyeken előfizetések is elfogadhatók.

* **Káptalani nagygyűlés.** Lapunk tegnapi számában a helybeli lat. szert. káptalan nagygyűlése tárgyaúl rég vajdó gazdasági tönk és pénzügyi zavarok vannak feltüntetve. A valóság azonban az, hogy a két napig tartott nagy fontosságú gazdasági ülésben a két év előtt széles körű hatalommal kinevezett dr. Szabó Ferencz káptalani uradalmi jószágigazgató által kezdeményezett nagyszabású új gazdálkodási rendszert tárgyalták, mely tárgyalás folyamán a gazdálkodás kedvezőtlen eredménye miatt, a káptalan kényeszerítve érezte magát, hogy a nevezett jószágigazgatót ezen hivatalától fölmentse. Ezen fölmentés híre szolgált alapul tegnapi *nagyon téves* közlésünknek, melyet ezennel a téves értesülés fölött sajnálunkat nyilvánítva, készséggel helyreigazítunk.

* **Bihar vármegye kis hivatalnokai a fizetés felemeléséért.** Tegnapi számunkban megemlítettük, hogy az ország vármegyei segéd- és kezelő személyzete fizetésük, illetve jelenlegi rossz sorsuk javítása végett egy memorandumot nyújtottak be a képviselő házhoz. Ezen ügy gyors elintézése végett a zalamegyeiek — kik tulajdonképen az egész mozgalmat vezetik — felkérték képviselőjeiket, hogy interpellációjukat adják be. Tegnap Biharvármegye segéd- és kezelő személyzete is elhatározta, hogy Biharvármegye összes képviselőit felkéri ez ügy gyors elintézése végett. Bizony nem volna kár, ha már egyszer elintézés alá venné a T. Ház ezen igazán méltányos kérelmet.

* **Hiány a honvédtisztikarban.** A híres huszonötödik paragrafus a honvédségre nézve nem hozta meg azt az eredményt, amelyet a törvényhozás várt tőle. Az egyéves honvédkéntesek közül a tartalékos tiszti vizsgálat letele után még ma is oly kevesen aktiváltak magukat, hogy a tényleges tiszti létszám még ma sem teljes. Báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszter épen ezért felhívta a honvédpáncsnokokat, hogy a tisztikarban mutatkozó állandó hiány pótlásáról gondoskodjanak. A kerületi dandár és ezredparancsnokok az utasítás értelmében a tart. tiszti vizsgálatoknál minden alkalmat felhasználtak, hogy a tehetségesebb jelöltek az aktiválásra buzdít-

Folytatás a mellékleten.

sák. A buzdítás azonban nem sokat használt, alig egy-két tisztjelölt határozta el magát a hadseregben való maradásra.

* **Nagyvárad ipartestület kölcsöne jóváhagyva.** A kereskedelmi miniszter a nagyvárad ipartestület és a nagyvárad takarékpénztár között kötött szerződést, mely szerint az ipartestület a felállítandó iparos menedékház építési költségeinek fedezésére a jelzett pénzügyintézetől 20 év alatt törlesztendő 20000 frtos kölcsönt vesz fel, jóváhagyta.

* **Az új rend Vasadon.** Vasadi levelezőnk jelenti, hogy egy eddig ismeretlen egyén e hó 9-én éjjel 10—11 óra között az anyakönyvvezető szobája egyik ablakát teljesen széjjel rongálta, előbb két hatalmas botütés, utána csakhamar tégladarabok behajigálása által. Mire az ablaküvegek széjjel törtek, ijjesztő zaj keletkezett, a házbeliek első álmukból izgatottan fölébredtek. Az anyakönyvvezető az ellene irányult veszély elől igyekezett menekülni, míg a jegyző csakhamar ágyából kiugorva, a tettes után nézett, eredménytelenül azonban mindaddig. Legérdekesebb az esetből az, hogy a bedobált tégladarabok közül találtak egyet papírral körülvéve és zsineggel átkötve, melyről a következő rossz betűs írás volt kiolvasható: „Minek jött ide, nincs szükségünk két papra, — van nekünk papunk. Költözzön ki innét, mert másképpen felgyújtjuk a házat.“

* **Vonatkisiklás.** Tegnapelőtt este 8 órakor végzetessé válható szerencsétlenség történt a *margitai* vonalon. A vegyes vonat elé ugyanis *Apát-Keresztur* és *Vedres-Ábrány* között egy ló került. A vonatvezető későn vette észre az akadályt, a ló a kerekek alá került, a minnek az lett a következménye, *hogy egy podgyász és hét teherkocsi kisiklott.* A szerencsétlenségben szerencse is van, a kisiklás ember életbe nem került.

* **Temetés.** Megérdemelt részvétellel tették örök nyugalomra tegnap *Riskó Sándor* ügyvéd tetemeit Szigligeti-utcai lakásáról. A temetésen szép számmal jelentek meg az elhunyt barátai és ismerősei. Ott voltak: az *Echrolles* család, *Baróthy Ákos* dr., *Szokoló Tamás*, *Wallner Ödön*, *Fényes Endre*, *Czifra Gerő*. *Várad* *Zsigmond* stb. stb. A szertartást *Denés János* esperes plébános végezte segédlettel, melynek végeztével az elhunyt kártársai vették fel a diszes érzekoporsót és a gyászkoecsi vitték, hol a temetési intézet alkalmazottai vették át és szállították ki örökös nyugalóhelyére. A koporsót egészen befőttek a szebbnél-szebb koszorúk. A temetést *Weiszlovits Adolf* és fiai első nagyvárad disztemetkezési intézete végezte.

* **Egy nagyvárad iparos kitüntetése.** Nagy kitüntetés érte *Bodánszky Lipót* helybeli kocsigyárost. A kereskedelmi miniszter őt bizta meg azzal, hogy az országos ezredéves kiállításra a közlekedési csoport pavillonjába kocsiakat készítsen. A kitüntető felszólításra *Bodánszky* azonnal válaszolt és megköszönve a megbízást készségesen vállalkozott, hogy annak úgy gyors, mint teljesen megfelelő jó munkával meg fog felelni. Részünkről meg vagyunk győződve, hogy oly kocsiakat fog készíteni, melyek a kinestári pavillon díszére fognak válni. Egyszermind igen örvendünk, hogy egy nagyvárad iparost ily kitüntetés ért s épen *Bodánszkyt* érte, a ki már évtizedeken át Nagyvárad város és Biharmegye kocsiiparának elismert nevű fejlesztője.

* **A törzstiszti tanfolyam megnyitása.** A m. kir. honvéd törzstiszti tanfolyam a *Ludovika-akadémiában* a jövő hó elsején nyílik meg újból, ekkor veszik kezdetüket az előadások. Összesen 35—40 első osztályú honvédszázados lesz — közöttük egy pár várad is — a tanfolyamra fölvezényelve, törzstisztté való kiképzetés végett s ezek a vizsga letétele után mint törzstisztjelöltek bocsáttatnak vissza. A tanfolyam parancsnoka *Clair tábornok* lesz.

* **Veres kakas.** A körös-tarjáni szérűn e hó hó 10-én esütörtökön este 6 óra-

kor *Pék Mihály* gazda szalmakazla ismeretlen okból meggyulladt, s mivel meglehetősen szél fújt, rövid idő alatt *Ozsváth János* tanítónak közelben levő szalmája is lángot fogott. A szalma-kazlak, rémesen bevilágítván a környéket, pár óra alatt egészen elhamvadtak; de a hozzájuk tartozó polyva és törekessomók egész reggelig égtek. Biztosítva nem voltak. A kár 50—60 frtra tehető.

* **Távozó tanár.** A nagyvárad tanári testület egyik kiváló tagja *dr. Csipéky Ferencz* a kereskedelmi akadémia francia- és németnyelv tanára folyó hó 15-én eltávozik városunkból. A kereskedelmi akadémiát *Cs ip é k y* *Ferencz* távozásával érzékeny veszteség fogja érni.

* **A kuruzslás művésznője.** *Polyorni Julianna* érdemekben dus negyven éves hajadon, sok évi tapasztalás után kuruzslással, illetve gyermekelhajtással foglalkozott, mely mesterségre elég tág tere nyílt. A kuruzslás művésznőjének tetemes áldozata volt, a kik rendszeresen orvosi gyógykezelés alá kerültek. — Így járt *Erdély Zsuzsanna* az egyik helybeli szaloda szobalánya, akit betegségében mindennemű irral és zsirral kengetett, gyógyfűvekből készített fürdőben áztatott, míg végre komoly beteg lett a sok keveréktől s ő is rendszeres orvosi gyógykezelés alá került, hol bevallotta a vele elkövetett kuruzslást, melyért igen sok pénzt fizetett. Az ügy a bíróság elé került, mely nem vette tekintetbe a vádlott mentegéseit s 20 ft pénzbírságra ítélte.

* **Verekedő rémregénykihordók.** Sokszor volt már baja a rendőrségnek a városunkban nagy számmal tartózkodó ugynevezett rémregénykihordókkal. Sajátságos eleme a társadalomnak, kiknél erkölcsi tekintetben talán csak gazdáik állanak alacsonyabb fokon. Jelszavuk: Pénzért mindent. S ebből származó kenyéririgység teljesen kivetkezeti őket emberi érzéseikből. Így történt azután, hogy *Timár Lajos* egyedül akarván mesterségének hasznát élvezni, collegáit az utcán megtámadta, füzeteiket széttepte és lelévéllel is fenyegeti őket. Természetesen azok sem maradtak adósok, úgy hogy *Timár Lajos* véres fejjel hagyta ott a csatateret. A verekedők panaszánál csak a rendőrség baja nagyobb, mert alig tud eligazodni, hogy ki hát tulajdonképpen a hibás. Véleményünk szerint legegyszerűbb megoldása lenne a dolognak, kitiltani a város területéről ezt a fajtaját az irodalom terjesztőinek, mert úgy sincs semmi hasznuk, sőt kárára vannak a kevésbé művelt osztálynak, terjesztvén a nagyon sokszor erkölcstelen fércz rémregényeket.

* **A m. kir. államvasutak fellebbezése.** A vasuti kutházhoz készitendő új szívó csövek előállítás költségeinek fedezése tárgyában a város köz. bizottsága által hozott II. fokú határozatot a vasuti igazgatóság megfellebbezte, mert a költségeket neki kell viselni. Ez ügyben III. fokban a földmívelési miniszter fog dönteni.

* **Gyermekeket gyilkoló asszony.** *Kataniából* megrendítő hírek érkeznek egy nyilván örült asszony rémes tetteiről. *Strinoli Geatana* — ez az asszony neve — cukorral és játékkal magához csalogatta a gyermekeket, akikkel találkozott, otthon aztán foszfortartalmu borral megmérgezte őket. Nem kevesebb mint 23 gyermeket ölt meg ily módon s a gyermekek borzasztó kínok közben haltak meg. A nőt elfogták. Bevallotta tettét s irtóztatós büne okául azt adta elő, hogy *boszut akart állani az ő két gyermekéért*, akit boszorkánysággal megrentottak és megöltek. A felháborodott néptömeg megakarta lincselni az asszonyt.

* **A születési és halálesetek pontos bejelentése** érdekében a belügyminiszter felhívta a törvényhatóságokat, hogy a hatósága alá tartozó összes intézetek előjáróit szigoruan utasítsák, miszerint írásbeli bejelentésükben mindazon adatokat pontosan sorolják fel, melyeket az anyakönyvvezetőnek az anyakönyvbe beje-

gyezniök kell. Ilyen bejelentésre kötelezett intézetek, dologházak, laktanyák s egyéb polgári és katonai közintézetek.

* **A központi választmányok újbóli megalakítására** hívta fel a belügyminiszter az összes törvényhatóságokat, mivel az 1892. év végével megalakított kpválasztmány megbízatása a f. év végével lejár.

* **Lefoglalni rendelt könyv.** A bukarest-be *Joan Slavici* szerkesztésében és *Thoma Basilean* kiadásában megjelent „Ardealul” című s a magyar állam területi épsége ellenizgatást tartalmazó román nyelvű könyvnek a magyar büntetőtörvénykönyv hatályának területén található példányai elkobzását és megsemmisítését az aradi kir. törvényszék elrendelte. Az elkobzott példányok az illetékes kir. ügyészséghez küldendők.

* **Elveszett szopóka.** A helybeli posta- és távirtda hivatalnál egy uri ember elvesztett egy tájképsziptát. Mivel a szipka igen kedves emléke volt 5 frtot hajlandó annak adni, aki azt a rendőrség útján kezeihez juttatja.

* **Hyppodrom.** A városunkban működő *Lódy-féle* hyppodrom társulat érdekes mutatványokkal szórakoztatja a közönséget. A nagyszámú tagok közül érdekes és hajmeresztő mutatványaikkal leginkább kiemelendők a *Várad* család, *Robinson* és *Kittel*, *Lody Vilma*, *Zsurkovszky* zenebohóc és a két repülő ember.

* **Orpheum.** Nagyvárad szab. kir. város a színészek eltávozásával egyedüli szórakozási helyét csakis *Valter Tóni* kávéházában leli. Ide sereglük össze naponkint a város legintelligensebb eleme. S hogy *Valter* unalmaikat még jobban elűzze, nem kimélve a nagy költségeket, orpheum-társulatot szervezett, a mely nem a fővárosi pikantiériákból összeállított darabokat, hanem jó tagok mellett a legszolidabb előadásokat rendezi. Ma este pedig a *Somossy* orpheum egyik ünnepelt szépségű primadonnája *Grey Elza* fog vendégszerepelni. A társulat kiválóbb tagjai *Mauric* igazgató, *Josephy* fivérek, *Bányai Miska* (Kolibri herczeg) *Harbán Ede*, *Dorré* és *Valdau* Mariska, valamint *Lindau Irén*. Az előadásokon minden veszélyeztetés nélkül hölgyek és családok is részt vehetnek.

*
x Magyar osztálysorsjátékhoz **Sorsjegyek a Biharmegyei kereskedelmi és terményhitelbanknál** kaphatók. Huzás már október 16-án szerdán.

Vonatok érkezési és indulási ideje

1895. október 1-től.

Érkezik:	Indul:
Budapestről 2-18, 7-08, 1-48, 7-15, 8-42.	Budapest felé 2-14, 8-33, 11-37, 11-10, 2-22.
Kolozsvárról 2-19, 10-44, 11-17, 8-00, 8-38.	Kolozsvár felé 2-20, 7-15, 2-06, 3-58, 12-05.
Szegedről 8-30, 9-32, 5-30.	Szeged felé 4-25, 7-30, 10-20.
Aradról 9-32.	Arad felé 4-25.
Vaskóh-Belényesről 11-05, 9-09.	Belényes-Vaskóh felé 4-25, 1-48.
Gyoma-Kótról 10-05, 8-00.	Kót-Gyoma felé 6-55, 1-40.
Érmihályfalváról 8-10, 9-14.	Érmihályfalva felé 6-45, 4-55.
Szent-László és Félix fürdőből 8-15*, 10-10, 8-37*, 6-20, 8-55, 10-54*	Szent-László és Félix fürdőbe 6-40*, 8-39, 2-05* 4-45, 7-20, 9-19*

A fekete számok az éjjeli időt jelentik.

A *-gal jelölt vonatok csak vasár- és ünnepnapokon közlekednek.

E G Y L E T.

Értesítés.

A nagyvárad polgári kör választmányának folyó évi október hó 11-én tartott ülésében hozott határozata folytán van szerencsém az egylet tagjait értesíteni, hogy a kör könyvtára további intézkedésig a keddi napokon zárva marad.

Nagyvárad, 1895. október hó 12-én.

Szücs Géza,
könyvtárnok.

Értesítés.

A »Biharmegyei agarász-egylet« f. évi november hó 3-án d. u. 6 órakor Berettyó-Ujfaluban tartja meg évi rendes közgyűlését, melyre az egyleti tagok figyelmét ez uton is felhívjuk.

Az agár-versenyek B.-Ujfalu határában lesznek megtartva f. évi november 4. és 5-én, melynek tervezete már legközelebb az érdeklődőknek meg fog küldetni, valamint a helyi lapokban közé fog tétetni.

Ugyanez alkalommal hozzuk a t. érdeklődő közönség tudomására, hogy egyletünk f. hó 20. és 27-én Berettyó-Ujfaluban társas agarászatot rendez, melyre ugy az egyleti tagokat, mint az érdeklődő közönséget meghívjuk.

A társas agarászatok, valamint az agár-versenyek mindig reggeli 9 órakor veszik kezdetüket.

Felemlítjük végül, hogy a társas agarászatra, valamint az agárversenyekre küldendő lovak elhelyezésére B.-Ujfaluban a nagy vendéglő istállóját kibéreltük, hol a lovak részére mérsékelt áron takarmány is kapható lesz.

Nagyvárad, 1895. október 9.

A biharmegyei agarász-egylet
elnöksége.

IRODALOM.

A »Jó Pásztor« prédikációs folyóirat XIV-ik évfolyamának első füzeté a következő tartalommal jelent meg: Advent I. v. a. s. T. Pelikán Kr. — Sz. Miklós ünnepére Babik Józseftől. A bold. Szűz szeplőtelen fogantatására. Kudlik Jánostól. — Advent II. v. a. s. Kőrész Kelemtől. — Advent III. v. a. s. Rathner Mihálytól. — Advent IV. v. a. s. Epölyi Ferencztől. — Karácsonyra. Kudlik Jánostól. — Sz. István vt. ünnepére. Huttkay Lipóttól. — Az év utolsó estélyére. Illosvay Lajostól. — Szentség imádására. Kováts Lajostól. — Esketési beszéd. Varga Mihálytól. — Ajánljuk e prédikációs vállalatot, mint a Klérus kedvencét. Régi ismerős, nem szorul bővebb ismertetésre és ajánlásra. Bizalomkeltés czéljából elégséges egy levelezőlapon megrendelni. Fizesd félévénként, ha úgy tetszik. A egész évre 4 frt félévre 2 frt. Megrendelhető csakis ezen a czimen: *Jó Pásztor-nak, Pozsony, Ferenczick.*

A közönség köréből.

Nyilvános köszönet.

Az elagott iparosok menházának felszerelési költségeihez a mult hét folyamán befolyt szives adakozások;

Veidlich István 10 frt, a kereskedelmi és iparkamara által Bleyer Ármintól 1 frt, Mihálovics János 1 frt, katonai szállás czédulákban 1 frt 15 kr., Kiss Lajos asztalos mestertől 2 szék 4 frt értékben.

Fogadják a szives adakozók e helyen hálas köszönetünket.

A jótékonyági bizottság nevében:

Bertsey György, Jankovich János,
elnök. jegyző.

Felhívás az iparos polgárokhoz.

Felkérem az ipartestület tagjait, hogy elhalt Széles Sámuel közbecsülésben volt régi iparos tag társunknak f. hó 13-án délután 4 órakor tartandó temetésén, nagy-körös-utca 716. sz. a. megjelenni sziveskedjenek.

Bertsey György,
ipartestületi elnök.

Az iparosok figyelmébe.

Tisztelettel értesítjük a segédet tartó összes nagyváradai iparosokat, hogy a f. évi jul. hó 28-án esedékessé volt betegsegélyző pénztári járulék hátrányok előirattak. Ismételten

felhívjuk ennél fogva mindazon iparosokat, kik segédjeik járulék hátrányait ez ideig be nem fizették, hogy ezt a közeli napokban teljesítsék, mert ellenkező esetben a hátralékok bevételezése végrehajtás utján fog eszközöltetni.

N.-Váradon, 1895. évi október hó 12-én.

Tenkei József, Bertsey György,
titkár. elnök.

REGENY-CSARNOK.

A csikárma.

(Nóráblás.)

Irta: May Károly.

Fordította: Nix.

(Folytatás.)

— Még bizonyosabban meghall, ha nem láthatom meg. Meg kell mérnem ütérének verését és hallanom kell fölvilágosítását sok olyan dologra nézve, amelyek betegségére vonatkoznak. Egyedül csak az Isten tudhat mindent; csak öneki nincs szüksége a kérdezősködére.

— Csakugyan nem talizmánnal gyógyítasz?
— Nem.
— Szavakkal sem?
— Nem.
— De talán imádsággal?
— Imádkozom is a szenvedőkért; de adott nekünk az Isten anyagi eszközöket is, a melyekkel a betegséget legyőzhetjük!
— Miféle eszközök azok?
— Növények, érczek és földek, a melyeknek erejét ki tudjuk venni.
— Nem mérgek?
— Nem mérgezem meg soha betegeimet.
— Megesküszöl arra?
— Bárki előtt is.
— És okvetetlenül beszélned kell a beteggel?
— Igen.
— Miről?
— Betegségről és sok egyébről, a mi ezzel összefügg.

— Más dolgokról nem?
— Nem.
— Jól van; de előbb közöld velem kérdéseidet és csak azután intézheted ő hozzá
— Nem bánom.
— Kezét is megfogod érinteni?
— Igen—
— Jól van egy egész perczig megengedem neked. De az arcát is látnod kell?
— Az nem szükséges; a fátyol arcán maradhat. De szükséges, hogy néhányszor végig-sétáljon előttem a szobában.
— Miért?
— Mert a tartás és járásból sokszor lehet a betegség természetét fölismerni.
— Jól van! Most tehát előhivatom a beteget.

— Azt ne tedd!
— Miért?
— Mert ott kell őt látnom, a hol rendszerint tartózkodik; sőt egész lakását látnom kell.
— Minő okból?
— Mert igen sok betegség oka pusztán a lakásban rejlik és ezt csak az orvos szeme ismerheti föl.
— Tehát be akarsz hatolni az én háremembe?
— Igen.—
— Te, a hitetlen?
— Én a keresztény.—
— Azt nem engedhetem meg!
— Akkor meg fog halni. Szalem álejkum béke veled és ő velem!

Ezzel megindultam a kijárat felé. Már tisztában voltam, hogy Güzela tulajdonképpen kedélybeteg; de ezt nem árultam el. De miután arra következtettem, hogy betegségének oka valamely kényszerben rejlik, melynél fogva ez embernek birtokában került; azért szerettem volna egyről másról tájékozódást, nyerni. Mikor az ajtóhoz értem, rám kiáltott:

— Maradj itt hekim. Beleegyezem, hogy a szobákat is megtekinthesd!

Visszafordultam; de minden sietség nélkül. Meg lehettem ugyan elégedve az eredménnyel,

melyet bizonyára még kevés európai férfi ért el; de az is bizonyos volt, hogy ez az ember halálos ellenségem lett, mert nem látott bennem egyebet, mint egy betöröt házának szentélyébe, kielőtt az utolsó kényszer felesége iránt érzett szeretete nyitja meg a féltékenyen őrzött hárem ajtót.

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A millennium programja.

Budapest, okt. 13. (Saját tud. távirata.) A képviselőház millenárius bizottsága ma délben ülést tartott, melyben a millennium ünnepségek programját állapították meg a következőképen:

Május 2. A kiállítás ünnepélyes megnyitása.

Május 3. A kiállítás ünnepélyes megnyitása.

Május 3. Tedeum a budai Mátyás-templomban, a hercegprimás ünnepi szónoklatával.

Május 10. Harangok zugása s ünnepies Tedeumok az egész országban.

Junius 5. A korona három napi közszemlére tétetik.

Junius 8. Ünnepélyes felvonulás Budára, mely alkalommal a megyék bandériumai, az ország főurai stb. elvonulnak az erkélyen megjelenő király előtt.

Junius 15—18-ig társadalmi ünnepélyek s az emlékek alapköveinek letétele.

Szeptember hónapban az állam által felállított iskolák megnyitása, a Mária Terézia, vagy is dévényi szobor s a zimonyi emlék leleplezése.

Szeptember 27. A Vaskapu megnyitása.

Októberben a kiállítás bezárása.

Bánffy b. miniszterelnök még szóbelileg előterjeszti, hogy a király s az uralkodóház tagjai még mily módon vesznek részt a millenárius ünnepségeken, s egyuttal sajnálatát fejezi ki, hogy a fellitandó emlékek 1896-ban még aligha lesznek készen s csak a dévényi emlékek elkészülte van biztosítva, s kilátás arra, hogy a zimonyi emlék is leleplezhető lesz, de a többiek készek nem lehetnek is, azonban ugy a pusztaszeri, zabori pannonhalmi, mint a munkácsi emlékek alapköve még 1896-kan lesz leendő.

Szarvas Gábor meghalt.

Budapest, okt. 12. (Saj. tud. táv.)

A magyar nyelvtudomány egyik leghivatottabb művelője, Szarvas Gábor, a m. tud. akademia rendes tagja, ma reggel meghalt.

Adán, Bács megyében született 1832. márczius 22-én. Előbb papi pályára készült és a benczések rendjébe lépett be, a honnan azonban 20 éves korában, 1852-ben már kilépett és jogot hallgatott. Hajlama, kedve, a tanári pálya felé vonzotta. 1858-ban középiskolai tanár lett és e tövises pályán 1881-ig működött, a mikor aztán nyugdíjba lépett.

Képviselőválasztás.

Baja, okt. 18. (Saját tud. táv.) Dr. Plósz Sándor államtitkárt egyhangulag megválasztották Baja város országgyűlési képviselőjévé.

A konstantinápolyi forradalom.

Szófia, okt. 12. (Saját tud. távirata) Megbízható forrásból eredő konstantinápolyi jelentések azt mondják, hogy a helyzet látszólag nyugodtabb, komoly maradt, konstatálják, hogy egyes török körökben erős, különösen a kormányrendszer ellen irányuló mozgalom vehető észre, a falragaszokban, melyeket a konstantinápolyi táviratok emlitenek, új korformát, alkotmányt és reformokat követelnek az összes alattvalók részére vállalkulónság nélkül. E mozgalom vezetői közt hir szerint tiszték és pasák vannak.

Konstantinápoly, okt. 12. (S. tud. táv.) Az ifju-török párt egyre jobban folytatja izzgatásait. Tegnap letartóztattak egy török jogtudóst, Sabsi effendit, éppen akkor amikor a szabadelvű bizottság nevében levelet akart feladni Salisbury lord címére. A trapezunti mérszárlás alkalmával elesett áldozatok számát 200-ra teszik.

Sub auspicius regis.

Budapest, okt. 12. (Saját tud. táv.) Az akadémia disztermében ma avatták doktortá sub auspicius regis Szladits Károly és Hegedüs Lóránt jogászokat és Papp Ferencz bölcsészt. A felavatás után Wlassits Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter adta át az új doktoroknak a király ajándékát, egy-egy brilliános aranygyűrűt.

Evangelikusok és az egyházpolitika.

Budapest, okt. 12. (Saját tud. távir.) Az ág. hitv. evangelikus egyetemes egyház mai közgyűlésének fontos tárgya volt az egyházpolitikai törvények tárgyában a lelkészeknek adandó egyetemes utasítás tárgyalása.

Megszökött váltóhamisító.

Budapest, okt. 12. (Saját tud. táv.) Rosenberg F. L. Andrassy-uti kályhagyáros egy csomó váltó hamisítása után megszökött a fővárosból. A rendőrség elrendelte országos körözését.

Közgazdaság.

A magyar selyem.

Nemzetgazdaságunk nagy apostola: gróf Széchenyi István, 1840-ben a következőket írta: »Kimeríthetlen mennyiségű eperfák ültetése, ápolása, fenntartása, hazafiúi kötelesség, épügy, miként kötelesség a nemzeti gazdagulás! A nemzeti erő minden még legkisebb forrását is, meg nem nyitni a hazai iparnak csak egyik mezejét is paragon hagyni, bűn! — Kötelesség mindenekelőtt, oly ügyet mozdítani elő, melynek haszna nem csupán egyes kiváltságosokra háramlik, hanem annak jótékonyága, — mint a napsugár, gazdagot, szegényt egyformán érint! Legyen csak elég eperfa levél s a többi el nem marad!«

Most a midőn statisztikai adatot kérnek, Nagyvárad érdemes polgármesterétől arra nézve, hogy mit tett eddig Nagyvárad városa a selyem tenyésztés érdekében: önkéntelenül jön eszünkbe az a kérdés, hogy az eperkert, a jéppince dombvidékének, a Püspök-fürdő melletti térségnek, részben kivágott, részben feltűzelt, részben sinlődő eperfáit, a *Bach-korszak parancsa*, vagy a *Széchenyi szelleme* által vezetett gazdaközönség ültette-e?

Az idő homokja, igen sok emléket el szokott fedni. A megmaradt 30—40 éves fák, miként a gulák, sphinxek, pyramisok, egy letűnt kor hatalmáról, tanuskodnak meggyénk hazafias buzgalomáról, tevékenységéről.

Ezelőtt harmincz-negyven esztendővel, Széchenyi, Kazinczy, Bezerédj, Deák, stb. tanítását hallgatta, követte a nép! Biharmegye előkelő gazdaközönsége különösen hazafias fellángolással követte nemzetünk apostolainak utmutatását! Tanuskodik erről közttereink csak nemrég kivágott eperfa állományán kívül az a statisztika, hogy Nagyvárad egyes udvaraiban jelenleg is *nyolczszázat meghaladó* 30—40—50 éves eperfa van.

Hogy a selyem tenyésztés, miként indult mégis hanyatlásnak, annak oka igen egyszerű. Nem volt gyáripárunk. *Nem tudtuk hol értékesíteni a selyem-gubót.* Olaszországgal érintkezésünk roppant nehézséggel járt. Termelt gubóinkért az olasz élelmesség a nélkül is keveset adott s a mit kaptunk, annál sokkal többbe került a gubóknak elszállítás.

1850-ben egy betegség lepte meg az egész Európa selyem tenyésztését. Épen úgy lett semmivé a selyemhernyó, miként semmivé lettek szőlőtőkénk, egy rovar parány milliárdjának pusztítása következtében!

Meg kellett keresni a betegség okát. Ki kellett találni a védekezés módjait. Újjá kellett teremteni a foglalkozásra vállalkozók tömegét, hogy a selyem-tenyésztést ne nagy urak, nem egyesületek, hanem a legszegényebb néposztály teljesítse.

És ez a krisztusi munka, mely a legszegényebb népek köréből, válogatta ki a hívőket és apostolokat, a számok megdönthetetlen igazságával bizonyítja, hogy rövid tizenöt év alatt, **M a g y a r o r s z á g** legszegényebb néptömege, **10.889,667** forintot kapott az általa termelt gubóért.

Ez a kérelhetetlen statisztika tesz bizonyosságot arról, hogy évenként 27 millió forintot fizet Magyarország hölgyközönsége külföldi selyemért, de mindezzel szemben 4 millió frtot fizet vissza Franciaország feldolgozatlanul oda-küldött selyem-gubóért.

A rideg statisztika kimutatja, hogy a Magyarországon termelt pete legsikeresebb. Franciaország, Szerbia 4—5 frtjával fizeti *uncziánként* (25 gramm) a Magyarországon termelt petét. E két állam lakossága 5—10 frtjával fizeti az eperlevél métermázsáját. Olaszország eperlevele, tartalom s így tápláló-képesség tekintetében a magyarországi eperlevelet meg sem közelíti!

Statisztika bizonyítja, hogy Franciaországban a vásárolt pete és vásárolt falevél mellett egy unczia pete után 44 kiló gubót termeltek, Magyarország statisztikája azt mutatja ki, hogy Bezerédj Pál országos selyemtenyésztési felügyelőnek birtokán, Tolna megyében, Hidján egy unczia pete után 47 és fél kiló; Ifigénia pusztán 66—68 kiló gubó termeltetett.

Hogy e mellett Magyarország statisztikája egy unczia pete után, átlag mégis csak 22 kiló gubót mutat ki, ez a falevél hiányában; a termelők **t a p a s z t a l a t l a n s á g á b a n** elvitázhatlanul leli alapját.

Akad **e g y e m b e r** Tolnamegyében, ki nagy vagyonát, ezt a hatalmas **B r e n n u s k a r d o t**; egyik ősitől örökölt buzgalomát; a **h a z a s z e r e t e n e k** szinte láthatatlan munkáját, tette, hordja másfél évtized óta, a selyemtenyésztés serpenyőjébe.

A mellett, hogy vármegyéje legszegényebb népének, tizenöt év alatt, négy-öt heti munkáért, 1,338,100 frt összeget termelt: országossá tette a kereset-képességet; mert hirt szerzett a magyar selyemnek; ingyen osztja a világ legbiztosabb petéit; milliószámra tenyészteti, ingyen osztja az eperfa eseméteket, kimutatva azokat a megdönthetetlen igazságokat, hogy amíg az eperfa lomb fölött bőven rendelkező Franciaországban egy család 70—80 forintot keres, nálunk (a francia termelők arányában) egy ily család, 300 forintot kereshetne.

Kimutatta, hogy jó petéből kelt, jól táplált hernyó gubójából, 400—500 darab nyom egy kilót. Rossz petéből kelt, rosszul táplált hernyó gubójából, 800 darab alig-alig nyomja meg a kiló súlyt.

Rossz petéből kelt, rosszul táplált hernyó, a begubózás után eldöglik, a gubóban a pille oszlásnak indul, leve áttör a selymen s a gubó pecsétet lesz, a mikor egy kiló ára — 10 krajczár!

Jó petéből kelt, jól táplált hernyó gubójából lesz a legszebb selyem s ezért adnak egy kiló ilyen gubóért egy frtot.

Egészséges petéből kelt, jól táplált bogár selyemből elég összesodorni három szálat. Így is erőteljes az és nem szakad! Beteg tojásból vagy rosszul táplált hernyó gubójából összesodorhatnak nyolcz szálat, mégis gyenge marad a szál s nincsen súlya, nincsen értéke a selyemnek!

Igy tanítja Magyarország népét Bezerédj Pál, vagyonával, munkájával széleskörű tapasztalatával, azt tartva szem előtt, hogy a 27 millió forintot, se külföldi selyemért adjuk ki. Termelje azt nagy uri hölgyeink számára, Magyarország szegényebb sorsu néposztálya.

A nemzeti gazdagodást, egy-egy **karton bál** rendezésében keresték apró hazánkfiai, melyre válaszul, még azon a télen, olyan fényes

bálok teremttek úgy a fővárosban mint a vidéken, hogy csak úgy suhogott a Lyonban termelt és szőtt, Párisban varott selyem ruha!

Tehát mindig lesz olyan fogyasztó közönségünk, a melyik többre becsüli a selyem ruhát, a **nemtelik-viganó-nál.**

Legyen, ez a kiváltságos osztály a fogyasztó, s legyünk a termelő az ország szegény népe!

Ne méltóztassanak attól félni, hogy nagy uraink akkor is külföldi selymet vásárolnak!

Bezerédj Pál ur, felismerte a selyem tenyésztés eme *betegségét!* Ugy nevezte azt el, hogy — idegen kór! Orvosságot is talált a betegség ellen! Piacza van már a magyar selyemnek! Kapva kapnak rajta a lyoni gyárak! Vásárolják a magyar gubót, feldolgozzák a magyar nyers selymet s *Párison át küldik azt újra hozzánk, — francia vignettával!*

Pompás kelete van így a magyar selyemnek — Magyarországon is!

Rátkay József.

A nagyvárad kereskedelmi és iparkamarától.
4427/95. sz.

É r t e s í t é s.

A cs. és kir. közös hadügyminiszter ur f. évi október hó 7-én 1757. szám alatt kelt leirata értelmében ruházati és felszerelési tárgyakra pályázatot hirdet.

Miről az érdekelteket van szerencsénk azzal értesíteni, hogy a szóban levő pályázati hirdetmény feltételei a kamara hivatalánál a hivatalos órák alatt d. e. 8-tól d. u. 2 óráig megtekinthetők.

Nagyvárad, 1895. okt. 12.

A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara:

Janky József s. k. **Dr. Sarkadi Lajos s. k.**
elnök. titkár.

A budapesti termény-tőzsde forgalma

1895. október 11.

Budapest, október 11. I. Készárúüzlet. Buzát ma mérsékelten kínáltak, a vételkezdő korlátozott volt és szilárd árakat[mellett]35.000 q. hazai buza kelt el 00 krral olcsó áron vásároltak.

Tiszavidéki 100 q. 81.5 k. 6.70 frton.

Idegen buza oláh 5000 q. 78 k. 5.80 frton.

Rozs irányzata szilárd, ára 5.75—5.85 Budapesten.

Tengeri és árpa irányzata nyugodt és csekély forgalmu.

Zab irányzata szilárd. Elkelt 200 q. 6.00 frton.

II. Határidőüzlet. Amerikában a készletek apadóban vannak, a miért 1 centes árjavulást jelentett, minek folytán nálunk is emelkedtek az árak néhány krral. Különösen szilárd volt a rozs, melynek ára vételek folytán 2—3 krral esökkentek.

Előfordult kötések: buza őszre 6.30—6.34 frt, rozs őszre 5.72—5.76 frt, tengeri 1896. máj.—júniusra 4.46—4.50 frton, zab őszre 5.63—5.65 frt, káposzta-repce szeptemberre 10.90—10.95 forinton.

Zárlatkor maradtak: buza őszre 6.33—6.34 frt, buza tavaszra 6.75—6.76 frt, rozs őszre 5.73—5.74 frt, rozs tavaszra 6.08—6.09 frt, tengeri októberre—novemberre 5.42—5.45 frt, tengeri 1896. május—júniusra 4.49—4.50 frt, zab őszre 5.61—5.63 frt, zab tavaszra 5.88—5.89 frt, káposzta-repce szeptemberre 9.50—9.55 frt, káposzta-repce augusztus—szeptemberre 10.90—10.95 frt.

Sertés-üzlet.

K ő b á n y a, okt. 11. Készlet: 19.794 drb. Urasági öreg nehéz I. rendű: 36—37 kr.; közép: 34—37 kr.; Fialat nehéz: 54—55 kr.; Fialat közép 54—55 kr.; Fialat könnyű 00—00 kr.; Szerbiai nehéz 53—54 kr.; közép 53—54 kr.; könnyű 00—00 kr.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1895. október 12-én.

Magyar aranyjáradék 4%	—	—	—	—	121.—
Magyar koronajáradék	—	—	—	—	99.20
Magyar vasúti kölesön aranyban 4 1/2%	—	—	—	—	123.25
Magyar vasúti kölesön ezüstben 2 1/2%	—	—	—	—	101.—
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	—	—	—	—	121.25
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	—	—	—	—	98.25
Italmérsi jog megváltási kötvény	—	—	—	—	100.75
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	—	—	—	—	98.—
Magyar nyereséj sorsjegy-kölesön	—	—	—	—	160.—
Tiszaszabályozási és szegezi sorsjegy kölesön	—	—	—	—	144.—
Osztrák járadék papirban	—	—	—	—	106.25
Osztrák járadék ezüstben	—	—	—	—	100.50
Osztrák járadék aranyban	—	—	—	—	120.75
Osztrák korona járadék	—	—	—	—	101.25
1860. osztr. államsorsjegyek	—	—	—	—	152.—
Osztrák-magyar bankrészevény	—	—	—	—	1065.—
Magyar hitelbank részvény	—	—	—	—	485.—
Osztrák hitelintézet részvény	—	—	—	—	400.70
Osztrák-magyar államvasúti részvény	—	—	—	—	395.50
20 frankos arany (Napoleon'd'or)	—	—	—	—	954.—
Német birodalmi márka	—	—	—	—	58.92 1/2
London vista	—	—	—	—	120.25
Paris vista	—	—	—	—	47.70
20 márkás arany	—	—	—	—	11.78

HIPPODROM

a Nagypiacz-téren a közuti vasut mellett
ma vasárnap okt. 13-án
a katonazenekar közreműködése mellett

két nagy előadás
válogatott műsorral,
melyből különösen kiemelendő.

Mister E. Clinch és Alons Serie
az ugynevezett

repülő emberek

mely még eddig itt nem volt látható.
A birkózásra jelentkezők sziveskedjenek
az igazgatóságnál mielőbb jelentkezni.

Bővebbet a falragaszokon.

Számos látogatást kér
1-0 tisztelettel
Az igazgatóság.

„Hungária-kávé“

százerek által elismert legjobb tápszer, mely az ázsiai szemes kávé pótolja. A »Hungária-kávé« minden háztartásra nézve napi használatul a legmelegebben ajánlatik, mert ugy felnöttek, mint gyermekeknél a gyomorból és belekből a nyákot és minden az emésztést akadályozó anyagokat eltávolít, a gyomrot és vért tisztítja. **A jó étvágyakat elősegíti, táplál és erősít.** Mint házszer kitünő sikerrel használják: étvágyhiány, gyomor- és bélhurut, gyomor- és fejföres, gyomortól eredő fejfájás, vérszegénység, álmatlanság ellen; enyhülést eredményez aranyér-, ideg-, szív- és tüdőbajoknál. Igen jó hatást gyakorol rhachitikus gyermekeknél és ezek tartós bélhurutjánál. **Súlyos betegségek után** megfogyottak és olyanoknál, kik ideg- és hystericus bántalmak miatt ázsiai kávéval nem élhetnek, a »Hungária-kávé« rendkívül erősítőnek és táplálónak bizonyult, sőt a betegségek tartama alatt ezen kávé az **egyetlen**, mely a nélkül, hogy izgatólag hatna, kellemes zamata s jó ize által **a beteget felüdití.**

1 kiló ára 1 forint 20 kr. Megrendelhető postán **utánvétellel**, vagy a pénz előleges beküldése mellett

Szalády Antal gyárosnál

(246) 7-10 Budapest, VI., **Andrássy-ut 86/T.**

Nagyváradon: Jankó Antai, Kádár és Kiss, Tóth Zsigmond, Wurst József, Mezey János és ifj. Popper József uraknál.

H u z á s m á r e h é t e n .

Főnyeremény: 1,000.000 korona.

SORSJEGYEK

a Magyar osztálysorsjátékhoz

kaphatók még

a Biharmegyei kereskedelmi-, ipar- és terményhitelbanknál,

N.-Teleki-utczán.

H u z á s m á r e h é t e n .

1-0 **Főnyeremény: 1,000.000 korona.**



Naponta friss csemege és gyögszölő

a legnemesebb **Chassellas, muskotály** s **Hybrid** fajokban.
(Fehér, rózsaszín, piros és kék.)
Az 1885. évi nemzetközi szőlőkiállításon Budapesten az **„ELSŐ TISZTELET-DÍJ”-jal** kitüntetve.

Fehér csemege szőlő kilója	— — —	30	kr.
Rózsá bakator	„ — — —	44	„
Zamatos muskotály	„ — — —	48	„
Csemege szőlő vegyítve az összes legjobb fajokból, kilója	— — —	40	„

cukor-dínyjének lerakata.

1 kosár 5 kilós csemege szőlő	— — —	2	frt — kr.
1 „ 5 „ óriási barack	— — —	2	„ 20 „

Kosarak, gyümölcs-szállításhoz a legolcsóbb árban.

Ajánlom még tisztán kezelt, természetes

hegyi boraimat,

literjét **24, 32 és 40** krajczárjával.

100 liter 21 forint.

Kiváló tisztelettel

MERTZ NÁNDOR,

Nagyvárad, Nagy-Körös-utca, Mertz-ház.

(232) 7-0 Telefon összeköttetés!

Tejfeladás.

A nagyváradai I. sz. káptalani uradalom micskei gazdaságából naponként literes és félliteres bedugaszolt palackokban, kifogástalan minőségű, egészséges tej fog Nagyváradra a vevők részére beszállítani.

Megrendelést elfogad az uradalom központi irodája Barátok-utca 804. sz. a. s ugyanott az eladás feltételei is megtudhatók.

Szabó Ferencz,
uradalmi igazgató.

(2) 0-41

„STAR“

életbiztosító társaság, London.

Alapított 1843-ik évben.

Érvényben levő biztosítások: **348.162,500 korona.**
Biztosítási alap: **89.439,114 korona.**

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi időszakra nyeresémeny-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.300,700 korona

osztott szét.
Bármely módozat szerinti életbiztosításokat legolcsóbb díjak és legkedvezőbb feltételek mellett felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

A magyarországi vezérigazgatóság

BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 28.

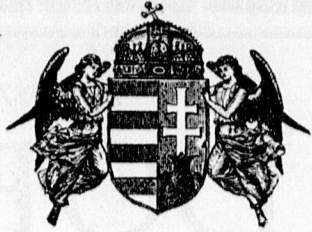
ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad: A pesti magyar kereskedelmi bank,

(230) 3-11 Főügynökség Nagyváradon:
ERBER IMRE urnál.

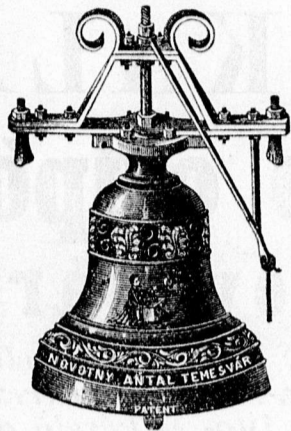
NOVOTNY

harang- és



ANTAL

érczöntődeje



ajánlja magát a t. cz. közönségnek és községeknek minden nagyságu harangok ujra, illetőleg új harangok és egész harangzatok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére, újabb modorra szerelve, több évi jótállás mellett, vertvas koronákkal, úgy, hogy az így felszerelt harangokat könnyen és többször lehet fordítani, miáltal a harang a megrepedéstől megóvatik.

Különösen ajánlja az általa feltalált

többször kitiintetett, átlukasztott szabadalmazott

harangjait,

(243) 2-26

melyeknek hangosabb, tartósabb és mélyebb hangjuk van és így egy 200 kgrmos egy ily 260 kgrmu haranggal egyenlő. —

Ajánlom továbbá régi harangok vertvas koronával való felszerelését, vertvas harangállványokat, minden nagyságu óraharangokat. — 300 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron vannak.

Költségvetésekkel és képes árlapokkal díjmentesen és ingyen szolgálok.

NOVOTNY ANTAL, Temesvár, Gyárvaros.

Szégnyenti magát



a kis leány, mert a másképp oly kedves arca a bőr tisztáltsága által oly regen el van csúszva és csak most tudta meg, mily könnyen és hamar segíthető volna azon, az általános ismert és kedvelt

Vértés gyögsz. Lugosi arczkenőse

által.
Ezen arczkenőse a legjobb szer a májfoltok, szeplők, bőrtakák, pattanások, egyminth minden más bőrtisztáltságu el-tavoltására.

1 adag 60 kr., 1 ft és 2 ft. — 2 ft 20 kr. előleges beküldése ellen 1 nagy vagy 2 kisebb adag bérmentesen küldetik.

Nézzen meg engem

vagy más hölgyeket, kik a

Szicilliai hajfijítót

használják, és találai fejre, hogy az ez által visszaszerzett hajszm. eredeti hajszminktól nem különbözethető meg.

A szicilliai hajfijító nem tartalmaz artalmas szereket, nem technikai festőszer, hanem a leggyorsabb módon, naponta csak egyszeri használása által adja vissza az **ősz hajnak eredeti színét**, anélkül, hogy a bőrön vagy lehémenün pocsót hagyna hátra, vagy a haj mosásánál szint hagyna.

Egy üveg 2 ft — 3 üveg hat forint előleges beküldése ellen bérmentve küldetnek. — Megrendelésnél kéretik a **haj eredeti színét megadni.**

1 adag **pomádé epidermale**, a mely a hajnak eredeti fényét visszaadja, 1 ft.



Vértés Lajos „SAS“ gyögszertára,

(217) 4-26

LUGOS 2a. sz.

Fentnevezett cikkek csak akkor valódiak, ha az oldalt nyomtatott védjeggyel vannak ellátva.



hogy feje későbbi években hirtetési czelokra használtassék, a haja ápolásához

Dr. Heuffel-féle hajszeszt

vegyen.
Ezen hajszesz a fejbőre erősitőleg és üditőleg hat, megakadályozza a korpásodást és a hajnak kihullását, mi által **dúsgazdag hajnövést** eredményez.

Egy üveg ára 1 ft 50 kr. — 6 ft előleges beküldése ellen 4 üveg bérmentesen küldetik.



Dr. Heuffel-féle bajusznövesztő-pomádéval.

Ezen teljesen ártalmatlan szerekből készült pomádé által a leg-rövidebb idő alatt, még 16 éves ifjak is, **gyönyörű bajuszt és dús szakállt** nyernek.

1/2 adag 1 ft 25 kr., egy egész adag 2 ft. — 2 ft 20 kr. előleges beküldése ellen 1 egész adag bérmentesen küldetik.

Kapható gyögszertárakban és illatszereszeknél.

Raktár Nagyváradon: Nyíry György gyögszertárban, a hol azon kívül kaphatók a „SAS” gyögszertár világhírű gyögszerei, u. m. dr. Heuffel-féle **gyomorcsentzia**; dr. Heuffel-féle **vértisztító labdacso**; **injektio** és **Capsules veget.**; **Antibetin**; **Sassaparilla kivonat**; **Herkules-földi köszvényesz** stb. A hol nincsen raktáron, megrendelésre egyenesen a készítőnél.



CARLSBADI CZIPÓK!

Az őszi és téli évadhoz ajánlja

NÁDOR L. és TÁRSA

Zöldfa-uteza, dr. Munk-féle Bazár-épületben

a legújabb **KALAPOKAT.**

Legnagyobb czipó-raktár
és legolcsóbb bevásárlási forrás!

Fehér és színes *férfi és fiú ingek, gallér és kézelők* a legjobb minőségben. *Nyakkendők, valódi prágai kesztyűk, pénz- és szivartárczák, esőernyők, séta botok, francia és angol illatszerek, valódi email ing- és kézelő gombok, nyakkendő tűk* stb.

(239) 7-10

Kalap különlegességek

valódi angol, olasz és Pless kalapok főraktára.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek!

Vizmentes BAGARIA eszímák!

Valódi Jigger-alsók és harisnyák!

(Haj-Regulator) egyedüli szer ős haj természetes szín visszanyerésére!

SOUKENIK JÁNOS

SZEGEDEN.

ORGONA-ÉPÍTŐ

SZEGEDEN.

Lakása:

Belváros, Boldogasszony sugár-út 25.

Gyára:

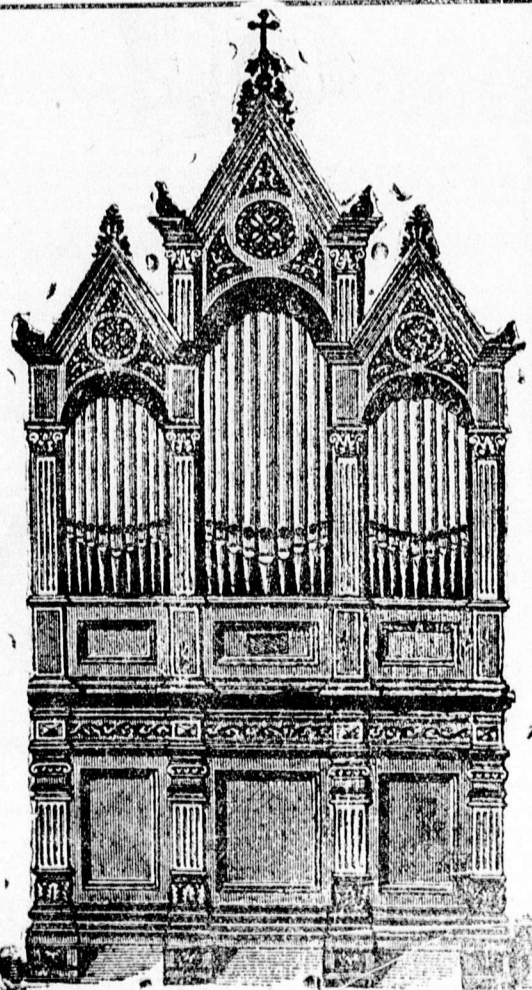
Belváros, Boldogasszony sugár-út 25.

Van szerencsém becses tudomására hozni ugy a Főtisztelendő Lelkész uraknak, mint az egyházi Előjáróságoknak és a nagyérdemű községeknek, hogy a legújabb igények szerint berendezett gyár-telepemet Aradról a magyar alföld metropoliszába

(228) 6-20 Szegedre

helyeztem át, melynek környékén ez idő szerint gyáramon kívül más hason rendeltetésű ipartelep nem létezik, hogy így a magyar közönség igényeit annál sikeresebben kielégíthessem.

Miután a legjelesebb hazai és külföldi gyárakban az orgona-építés titkait minden irányban elsajátítottam, képes vagyok e téren a legválasztékosabb igényeket is kielégíteni. Minél fogva elvállalok **UJ ORGONAK ÉPÍTÉSÉT** bárminő alakban és nagyságban jutányos árak mellett a



legújabb és lepraktikusabb rendszer szerint. Ugyazint régi orgonák átépítését és javítását jótállás mellett. Továbbá orgonák és zongorák hangolását, évi gondozását és jó karban tartását, valamint harmoniumok előállítását stb.

Uj harmoniumokat kellemes, erőteljes hanggal és tartós szerkezettel 75 frittól kezdve számítok.

Elvállalok végre templomi berendezéseket, ugy mint oltárok, szószékek, gyóntató-székek, keresztelő kutak és padok stb. készítését a legjutányosabb árak mellett művészi kivitelben.

Rajzok és költségvetések készítéséért díjat nem számítok.

Mindennemű megrendelést gyorsan, pontosan és lelkiismeretesen teljesítek

Mély tisztelettel

Soukenik János.

ÚJDONSÁGOK

az 1895-iki őszi és téli idényre.

Bel- és külföldi

női ruhaszövetek

a legegyszerűbbtől a legfinomabb minőségig.

==== MOST ÉRKEZETT: =====



Női



confectió-újdonság

u. m. jaquetek, kabátok, köpenyek, capes stb.

A legizlésebb női ruhák saját műtermében elsőrangú erők által készítettnek el.

SZANDICZ ADOLF

DIVATÁRU-HÁZÁBAN

(251) 4-6

Nagyváradon, Bémer-tér, Léway-ház.

Női ruhaszövet-minták kívánatra bérmentve.

Kitünő borok!

A renovált

„ZÖLDFA“

Kitünő borok!

— A legnagyobb kényelem! —

Éttermek, kávéház berendezése

a fő- és székvárosi hason üzletekkel versenyez.

A modern kivitelben átalakított termek, szobák egészen újonnan festve és bútorozva.

A renovált

ZÖLDFA

Biharmegyében ma a legelegánsabban és legcélszerűbben berendezett szálloda.

Mélyen tisztelt közönség!

Nem kiméltem költséget, hogy az elavult „ZOLDFA“ helyiségeit a mai modern igényeknek megfelelőleg berendezhessem.

Hogy ezen czéлом sikerült, bizonyítják a helybeli lapokban megjelent kedvező tudósítások és a nagy közönség elismerő nyilatkozatai.

Kitünő boraim és konyhám ajánlani felesleges, a mélyen tisztelt közönség évek óta ismeri; e helyen csupán a további pártfogást kérem.

Megrendelések társas reggelire, ebédekre, vacsorára, vagy lakomára étlap, avagy megállapított árak szerint mindenkor elfogadtatnak s figyelmesen kiszolgáltatnak.

Kivánatra külön diszes éttermek rendelkezésre állnak.

Havi étkezés. Ebéd és vacsora egy óra 24 forint.

All: délben 3 fogás (közte egy sült) és vacsora 1 fogás étlapról választva

Öt napon belőli napok leszámításba nem vétetnek.

Fűthető folyosók. Telefon. Zónajegyek válthatók.

Minden csütörtökön és vasárnap HAMZA MISKA és fia zenekara játszik.

Bővebb értesítést a körlevelekben.

(259) 6-6

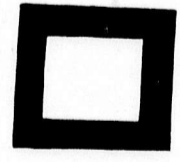
Teljes tisztelettel

Czeglédy Sándor,
a „Zöldfa“ bérlője.

1
2
V
T

H.: 242.
QDW

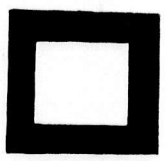
Az eredeti hiányos. /Részletes fel-
sorolás a tekercs elején-végén ta-
lálható./



5
2
V
T

H.: 242.
rdm

Az eredeti hiányos. /Részletes felsorolás a tekercs elején-végén található./



N

Megj

S

A lap

Első

arró

alla

roha

ségy

han

nyi

velh

idei

meg

teit

min

ma

Exp

mo

me

az

túl

az

gyo

dés

vig

fér

idé

ficz

jöv

vag

ide

me

dés

szc

rül

ko

arr

no

tör

be

sé

fo

He

id

ne